

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

כרך כד, תשל"ג

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

ספרי הנוזפר ביקשתי דרכים להקלת הפתיב העברי-
אשורי... 18.

גם בארכיונו של איתמר בן-אבי מצאתי הוכחות חותכות
לכך, שבן-אבי נטש נטישה מוחלטת את רעיון הליטקן, ועוד
אציגן כשיבוא זמנן.

18. ועיין להלן בפרק תיקוני כתיב.

יואב קרני

מתי נולד איתמר בן-אבי? *

ביבליוגרפים רבים טעו בתאריך הולדתו של איתמר
בן-אבי והאחירוהו בשלוש שנים. ולא היא! בן-אבי
נולד בחמישה עשר לחודש אב, שנת תרמ"ב.
הנה כתובת מפורשת על מצבת קברו של בן-אבי
בהר-היתים:

איתמר בן-אבי

בן דבורה ואליעזר בן-יהודה

בן ירושלים

הראשון לדבור העברי החי בדורנו

עתונאי מחונן ולוחם נועז לעצמאות עמנו ולתחית לשוננו

ט"ז אב תרמ"ב - ג' ניסן תש"ג

* ראה הערתו של א' בן-סירא, "לשוננו לעם" רכ"ט, עמ' 231.

1. האות י"ד נמחקה מתאריך מותו. צ"ל: י"ג ניסן.

ואפילו אין בכתובת משום ראייה ניצחת, הרי באים דברי אביו, אליעזר בן-יהודה בפרקי זיכרונותיו "החלום ושברו"²:

... ביום חמשה-עשר באב נוסדה המושבה ראשון-לציון, ובאותו היום בעצמו, בחדר קטן, בפנה חשכה, קרוב למקום המקדש, נולד הילד, שבו היה צריך להעשות הניסיון הראשון של תקינת הלשון העברית בדבור פה...

והאם לא אחד מהדברים התמוהים הוא במהלך המאמצות בעולם, שתחלת התקיה האדמתית שלנו, אם יאות לדבר כך, ותחלת התקיה הלשונית נודמנו יחד, ביום אחד, כמעט בשעה אחת? ביום שנוסדה על אדמת האבות המושבה הראשונה של העם, שהחליט לשוב לארץ האבות, בו ביום נולד הילד, שנועד להיות הראשון לילדי העם, שישוב לדבר בלשון האבות. יום חמשה העשר באב שנת תרמ"ב, - הוא יום גדול בדברי-הימים של התחיה הלאומית הפפולה שלנו, האדמתית והלשונית.

בשנות ת"ש-תש"ג שהה איתמר בן-אב"י בארה"ב, בשליחות הקהקל, ובי"ג ניסן תש"ג נפטר. שני מאמרים גדולים נדפסו לזכרו ב"הדאר", ובאחד מהם³ כתב דניאל פרסקי ז"ל:

מי מילל לנו, כי זה היה נאומו העברי האחרון. כולנו זוכרים עת נשא בניו-יורק את מידברותיו בנשף הלשון העברית, 28 במארץ, כדרכו מאז: בהתלהבות, בהתנחנות, בהברה חותכת, בתפיסת מרובה, בהבטחות מופרזות, בהזכרותי התכופות על

2. "התורן", ג' טבת תרע"ט, כרך ה', גיליון לו, עמ' 10-11;

וכן ישראל בארצו ובלשונו, כ"ו להצהרת בלפור, עמ' סו-סט.

3. "לזכר איתמר בן-אב"י", כ"ה ניסן תש"ג.

העלמות הנחמדות וברוח צהלה ואמונה לבלי חוק. ומראהו החיצוני הרהיב את העין: פלו חמדות, גבוה וחסין, ורוד-לחיים ווקף-בלורית. כשהודיע ה-צעיר הנאה הנה, פי גלה הסוד וכבר מלאו לו שישים שנה - כמעט לא האמין הקהל...

במאמרו ב-הדאר⁴ לכבוד חודש השפה העברית כתב

בן-אבי:

"גורלי המוזר גרם לי בשישים שנותי רבות-ההרפתקאות, להיות זכאי לתואר גאה זה" (והוא התואר הילד העברי הראשון. - י.ק.).

והרי לו גולד בן-אבי, פדעת אחדים, בתרמ"ה, לא היה מגיע אף לחמישים ושמונה שנים מלאות. אלמנת בן-אבי, הגב' לאה בן-אבי, נזכרת פי באב תשב הבריקה חמדה בן-יהודה איחולים וברכות ליום הולדתו השישים. אבל בספרה על חיי איתמר בן-אבי⁵ טעתה וכתבה, פי גולד בשנת אתמא לחורבן (והיא שנת תרע"א!).

מעניינת העובדה, שהחוקר והפיבליוגראף א"ר מלאכי העלה ב-הדאר⁶ תאריך נוסף: ד' פסלו תרמ"ג. זאת על סמך מאמרו של בן-אבי איש צבא אני! שנדפס בד' פסלו תרע, אשר מתחיל במלים: שבע ועשרים שנה מלאו לי היום. אולם דברים אלה נכתבו לתפארת המליצה ואין בהם ממש.

4. פיצד הודברתי עברית, י"ט אד"ב תשי"ג.

5. נושא הדגל, ירושלים-תלפיות - כ"ז להצהרת בלפור,

343 עמ'.

6. איתמר בן-אבי בן שישים שנה, ט' שבט תשי"ג.

אמנם בראש ספר זיכרונותיו⁷ כתוב "בטו באב שנת
התרמ"ה (1885) למניין ישראל ראיתי את אור-העולם
בירושלים. אך האמת היא, שמשפט זה נוסף לספר רק
אחרי התקנתו לדפוס (ודאי סמך עורך הספר על הערך
"איתמר בן-אבי" בספר האישים. הערך הועתק והובא
בראש ספר-הזכרונות). בכתב-היד הנמצא אצל משפ' בן-
אבי, אין הוא מופיע כלל.

שתי ראיות חותכות מצאתי בספר זה, ואף בכתה"י
הן. האחת, בעמ' 224: "מאן משפטו המפורסם של אבי⁸,
ואני או בן י"ב - נחרתה במוחי תמונת בית-הדין התורקי.
כמבואר לעיל, היה המשפט בשנת תרנ"ד.

השנית בעמ' 544: "בהיותי בן עשרים ותשע, ואני אן
מבקש את יד רעיתי מידי גיסי וחמותי⁹.

בלבבול התאריכים רומז בן-אבי בסוף הספר, בראש
הפרק "היודי האחרון: אני מאמין!". ממנו מסתבר, שהיה
נוקט את שני התאריכים לחלופין.

7. עם שחר עצמאותנו, תל-אביב, תשפ"ב, עמ' 9.

8. בתרנ"ד. זהו משפט העלילה בעקבות ההלשנה של קנאי

ירושלים, שאחריה נעצר ב"י באשמת הסתה למרד בסולטאן.

9. אירוסי בן-אבי היו בתרע"א, עשרים ותשע שנים אחרי

שנת תרמ"ב.